

Foresee Kutatócsoport: KLÍMA+ program, szakmai nap

A résztvevők:

Krémer András (AVITA); Kissné Heinrich Szilvia, Nagy Ágnes, Propszt Emma, Máté Zsolt (INDIT); Kövessy Ágota, Csikós Ildikó, Pusztai Anikó, Farkas János, Polgár Péter (TANEXT Akadémia); Jámbor Judit (Zöld Kakas Líceum); Jankó Judit (MISZME); Ugrin Erzsébet, Tamásovszky Flóra, Kóbor Ádám (Janikovszky Éva Ált. Iskola és Gimnázium); Hegedűs Judit, Párkányi Eszter (monitorok); Fellegi Borbála, Györfi Éva, Benedek Gabriella, Erdész Anita, Posch Eszter (Foresee)

A KLÍMA+ (Klíma pozitív) program célját és felépítését ismertette Györfi Éva, a projekt szakmai vezetője:

-az elsődleges cél az adott keretre való tekintettel egy nem túl nagy, de jól működő - fenntartható kezdeményezés létrehozása, ami nem egyszeri esemény, hanem elindít valamit - mint mikor követ dobunk a vízbe és az hosszan gyűrűzik tovább. Erre megfelelő eszköznek éreztünk egy filmet, amivel könnyebb talán megszólítani a célközönséget: a középiskolásokat. A film célja, hogy inspiratív legyen és hiteles. A program eredményének fenntarthatóságát, terjesztését szolgálja az is, hogy a vetítést követő beszélgetésre felkészítő képzés tematikáját akkreditáltatjuk.

- ugyancsak az idő szűke miatt meglévő kapacitásokra – az iskolai szociálismunkás hálózatra - szeretnénk építeni, mivel nagyon fontos, hogy fókuszálhassunk arra, hogy a film vetítését követő beszélgetésen senki ne sérüljön – tehát előny, hogy megvan pl. a közösségre hangolódás képessége, nem kell az alapokkal kezdeni.

-A film azon túl, hogy hiteles és inspiratív szeretne lenni, igyekszik a különféle konfliktustípusokat olyan formában mutatni, ami általános, ezért sokakhoz szól, és nem sarkított vagy elrettentő. Ennek oka, hogy az iskolák befogadó szándékát csorbíthatja, ha a túl provokatív eszköz esetleg árnyékot vethet az intézményre, ahol vetítik.

1. Konfliktus típusok, tapasztalatok, jó gyakorlatok

A résztvevőket ezt követően arra kértük, osszák meg velünk:

- a **konfliktusok** általuk legtöbbet tapasztalt **típusait**, azok kezelése során támadt nehézségeiket;
- a gyakorlatot, vagy **jó gyakorlatot**, amit tapasztalnak;
- **tanulságokat**, eredményeket mindezzel kapcsolatban.

A konfliktusokkal kapcsolatban aszerint is érdemes különbséget tenni, hogy az intézmény-iskola, az osztály, vagy az egyén szintjén közelítjük-e meg. Később ez a perspektíva kiegészült a **közoktatási rendszer szintjén** adódó konfliktusokkal, *mivel a rendszer*

Foresee
Kutatócsoport

követelményei, mérései az érdemi gyerekneveléstől és személyiségfejlesztéstől idegenek.¹

Az iskola szintjén lehet például problémás az iskola konfliktuskezelési attitűdje. Többen említették, hogy sokszor már csak az elmérgesedett „nagy balhé” esetén vonnak be szakértői segítséget a konfliktus rendezésére. Mintaprojektek résztvevői a nyolcadik kerületből pedig arról számoltak be, mennyire nehéz a megelőzésről meggyőzni az iskolák vezetését. Elhangzott, hogy nemcsak a diákoknak, hanem a tanároknak is szüksége lenne megerősítésre, többek között feloldásra a „neki mindent tudnia kell” szerep alól, hogy partnerként részt vehessenek a konfliktusok megoldásában.

Felmerült, hogy az iskolákban él egy fikció az ott elvárt magatartásról, amit esetleg sehol máshol nem kap mintául a diák, ezért az iskolában sem felel meg az ilyen irányú elvárásoknak (jó példa lehet az iskolában elvárt viselkedési norma kontrasztjára a szülők egy részének magatartása az autóban, miközben viszik be a gyerekeket reggel az iskolába). *Aki ezeknek a magatartási szabályoknak nem felel meg, hamar kívül kerül a pedagógia hatáskörén.*

Számos példa van arra, hogy az iskola úgy próbál meg „a problémától” megszabadulni, hogy hagy elmenni-, vagy elküld diákot, esetleg tanárt, néha kifejezetten „közkívánatra” rekesztve ki valakit.

Az osztályok és egyének esetében a főbb konfliktustípusok:

- kirekesztés (ennek egyik megjelenése az etnikai alapú kirekesztés);
- zaklatás (gyakori formája az internetes felületeken - pl. Facebook – keresztül történő zaklatás);
- kommunikációs konfliktusok;
- verbális agresszió.

A konfliktusok különböző típusai többnyire kombináltan jelennek meg. Erre példa, amikor kirekesztésből kifolyólag megjelentek egy diákközösségben a fizikai agresszió jelei is, amely kommunikációs problémaként is felfogható. A kirekesztésből eredő diákkonfliktus verekedésbe torkollott, amelybe egy következő szereplő az általa ismerni vélt szituációt alapul véve kérdés nélkül bekapcsolódott.

Egy csokorra való tapasztalat:

A hetedikes fiú

Olvasottabb, tájékozottabb, és érzelmileg is érettebb társainál. (A megfigyelő tanár véleménye szerint a többséget nem csak ebben az esetben zavarja az ilyen „különtség”, szerinte az etnikai különbségnél is nehezebben fogadják el az érzelmileg érettebb társaikat a gyerekek.) Sokáig tűrte az osztálytársak zaklató megjegyzéseit arra vonatkozóan, hogy a szünetekben is olvas. Aztán elege lett, válogatás nélkül volt agresszív fiúkkal és lányokkal. Mikor egy lányt is megütött, az iskolában épp mediációs képzés zajlott, kortárs facilitátor bevonásával mediációs ülést tartottak.

¹ Példaként említették a felvettek arányát, miközben létjogosultsága lenne a megtartottak arányának is, annak, hogy ne csak a lemorzsolódást mérjék. Legyen követve a honnan-hová jutás is.

foresee
K u t a t ó c s o p o r t

A képzettek első éles üléseként nem ment gördülékenyen, de sikeres volt. A fiú felhagyott az agresszív megnyilvánulásokkal, a közösségbe észrevehetően jobban integrálódott. Társaival a megegyezés részeként kitaláltak egy „olvasó sarkot”, ahol ő a szünetben zavartalanul olvashat, ha kedve tartja, a többiek nem zavarják, és bevezették azt is, hogy cetlit írnak azokról a problémákról, amik zavarják őket.

A matematika tanárnő

Az iskola egyik matematikát oktató tanára ellehetetlenedett egy diákcsoporttal kapcsolatban, a másik fél elfogadásának kölcsönös hiányában. Itt is mediációs ülést tartottak a konfliktus megoldására, és sikerrel alkalmazzák a megállapodásban foglaltakat, mely szerint a diákok írásban jelzik problémáikat, amikre helyben, vagy a következő órán reagál a tanár. A megoldás sikeressége a kontraszton volt mérhető: egy közben újonnan érkezett, szintén reál tárgyat oktató tanárral hasonlóképp vannak problémái ezeknek a diákoknak, de vele elmondásuk szerint „nem működne a cetlizés”.

Hóba rajzolt jelek

Mikor a frissen hullott hóba egy iskola tanulói közül többen méretes horogkeresztet rajzoltak, utolsó cseppként ezt érzékelve a pohárban, a tanárok egy része tolerancia napot szervezett. A szakembernek sok meghatározó-megrázó élményben volt része a nap folyamán, míg délután a tanárban az egyik idős matematika tanár megjegyezte: - Ez mind szép, de ha itt toleránskodunk, a jövő heti matematika érettségim ki megy át??

Kirekesztés

A kirekesztés kérdése merült fel tanóra közben, és a tanárnő felfüggesztette a tananyaggal való haladást, hogy megbeszélhesse a gyerekekkel a kérdést. Többek reagáltak úgy, hogy magukkal kapcsolatban is elfogadják az előítéleteket, sőt a kirekesztést is: „nem adtak volna esélyt maguknak”, ugyanakkor a konkrét kérdésre visszatérve már úgy reagáltak, meg kell nézni először az adott, előítéleteik szerint nem odavaló jelentkezőt, hátha ő kivétel.

Tanext-es diákok visszajelzése a tanulásról

Mivel más az órák hangulata, az ismeret átadás módja, eszközei, a diákok elmondásuk szerint nem úgy élik meg, hogy teljesítettek. A tanulásról az a korábbi, erősen rögzült élményük, hogy szenvedés, nehéz, kudarcos, rögzös út - nem mehet könnyedén és élvezettel, sikerélményekkel. Fontos visszajelzés, hogy a diákok a korábban tapasztalt testi (szomatikus) tüneteiket nem említik, mert vagy teljesen eltűntek, vagy sokkal kevesebbszer jönnek elő. Az iskola igyekszik nem előhívni hasonló „élményekkel” e tüneteket.

A jó gyakorlatok között alternatív konfliktusrendezési tapasztalattal rendelkező iskolák esetében a megelőzés több formáját is alkalmazzák. Említésre került a mediáció – akár diák mediátor az osztályban, a resztoratív technikák alkalmazása, idősebb kortárs bevonása, egyéni beszélgetések; a konfliktus esetén a tanítás átmeneti felfüggesztése a rendezés javára – szükség esetén a szociális munkás segítő-segítők behívása az oldáshoz; ugyanitt elindult a szülő-gyermek kommunikáció támogatása is.

Az ún. „kezdő-” vagy „nyitó kör”-re alsó tagozatban átlagos, „hagyományos” iskolákban is van példa. Van, ahol reggeli „öt perc”, máshol akár hétfő reggel egy egész „beszélgető óra”

Foresee
Kutatócsoport

keretében kapnak a diákok odafigyelést, minőségi időt a pedagógustól, segítséget ahhoz, hogy valóban „megérkezzenek” az iskolába.

A beszélgetés diák résztvevői is megerősítették a visszajelzést: a konfliktusok alternatív, együttműködő megközelítése „macerásabb” elsősre, de érdemes vele küszködni, képességeket aktivizál: „könnyebb egymás megértése - ez a hatalma [a módszernek]... egymástól tanulunk, viszonylag érdekes történetek kerekednek, nem tudnak elfajulni a konfliktusok”

A diák résztvevők egyike kortárs facilitátor is. Megkérte az osztályát, szóljanak neki, ha konfliktusuk van, ez működik. Ami nehéz, hogy ne mondjon véleményt, de ez is megoldható. Jó pozitív visszajelzést kapni azokról a már működő megállapodásokról, amelyeket konfliktusos ügyek kapcsán kötöttek a felek.

A témakör záró gondolata: ne lehessen olyan dilemmánk, hogy „toleránsak legyünk, vagy inkább a matek érettségien menjünk át” – legyen a kettő együtt is elérhető.

2. Ötletek és javaslatok a KLÍMA+ (Klíma pozitív) program során készülő kisfilm, és a filmet kísérő beszélgető program számára

A KLÍMA+ (Klíma pozitív) program során készülő filmmel kapcsolatos elképzeléseket Győrfi Éva ismertette:

A célja, hogy beszélgetést lehessen vele kezdeményezni, ennek segítésére konkrét történeteket mutat:

- egy példát a tiszteletadásról tartott ún. „zárókör”-ről;
- továbbá egy befogadásról szóló konferencia-megbeszélést, annak előkészítésével és utánkövetésével együtt.

Fontos részét képezik még a programban partnerként részt vevő szakértőkkel készített interjúk, amelyekben körkérdések is szerepelnek, mint például, hogy kinek mit jelent a konszenzus-teremtés.

- nem provokálni, hanem oldani szeretne;
- nyelvezete közérthető - a szakszavakat kifejtjük -, diákszlenget is tartalmaz;
- hossza kb. 25 perc, úgy készül, hogy vetítés közben meg lehessen igény szerint állítani;
- az elsődleges célközönség a középiskolás korosztály.

A résztvevők javaslatai a filmhez:

- mi az ügy - mi az amivel foglalkozni kell, és mi az, amivel nem (pl. kamaszok rivalizációjával nem kell, de pl. probléma, ha tartósan félünk bemenni valahova, vagy tartósan kizáródunk);
- minimális a kockázat - ha nem hozna eredményt a módszer, a felek semmiről nem mondtak le;
- legyen a film az ajánlott módszerrel kapcsolatban mértéktartó – derüljön ki, hogy a mediációt nem tartjuk mindenre megoldásnak;
- a működés feltételei, az iskola kultúrája, szellemisége, ennek megfelelő eljárás módjai, eszköztára legyenek jól körülírtak, tisztázottak, pl. a mediátor nem indíthat fegyelmi” eljárást

foresee
K u t a t ó c s o p o r t

- és nem is vehet részt rajta; az önálló, döntésképes résztvevők feltételei az AVR-nek;
- a film nyújtson megerősítést a már alkalmazott helyes módszerek használatához;
 - egyben legyen motiváló a folytatásra;
 - és teremtsen igényt a módszer megismerésére;
 - hiteles pozitív és negatív visszajelzésekre is szükség lenne szemtől-szemben egymásnak - a forgatásra rendelkezésre álló idő szűke miatt inkább a szereplőkkel meséltetünk konfliktus élményeikről, érzéseikről, és azok esetleges változásairól. Azért, hogy a film hitelessége ne csorbuljon, megrendezni nem javasolt a bemutatni kívánt összes konfliktusfajta, ha a mesélő hiteles, az elég;
 - a tanítók még rendezik a diákok helyett a konfliktusokat, felső tagozatban ebből a tanárok már kimaradnak, a gyerekek nem tanulják meg visszajelezni az érzéseiket, problémáikat;
 - mindkét oldalt meg kell hallgatni, be kell mutatni az álláspontját;
 - a békés út mellett az erőszakos is legyen bemutatva, hogy a néző ne érezze terelve magát, legyen valódi választási lehetősége;
 - legyenek felismerhető helyzetek, konkrét konfliktusok;
 - a pedagógus vívódását is meg lehetne mutatni, vagy a tanárok véleménycseréjét adott konfliktusról, ugyancsak jelzés lenne a diákok felé, hogy foglalkoztatja őket, törődnek a helyzettel;
 - ugyanígy érzékeltetni lehetne, hogy a pedagógus osztályba lépéskor szintén többféle lelkiállapotban lehet pl. egy munkaügyi vita kapcsán szünetben a tanáriban;
 - érdemes lenne kideríteni, milyen konfliktusok érdeklik a diákokat, mikor érzik magukat megszólítva;
 - kisebbség is szerepeljen, kellenek azonban technikák az esetleges előítéletesség kezelésére - ne legyen etnikai konfliktusra szűkítő jellege a szerepeltetésüknek. A „jelenlét természetessége” fontos szempont lenne;
 - tisztázni kellene nemcsak a korosztályt, de azt is, milyen társadalmi státuszú csoportot kíván megcélozni a film.

.. és a film vetítését követő beszélgető programhoz:

- fejtjük ki, miért jobb a békés út;
- korai tünetek felismerése;
- mit jelent a konfliktus a tanárnak, mit a diáknak;
- az etnikai konfliktusokat/rasszimust ne kerüljük, mert ez a hitelesség rovására mehet;
- azonban aki összeállítja a beszélgetés segédletét adhat prioritást is: a segédlet kezelje a kérdést - a másképp gondolkodás lenne a fókusz, ne ijesszünk senkit a „darázsfészekkel”;

3. A film vetítését követő beszélgetésre felkészítő képzésen érintendő kérdések

- a diák kiválasztása és felkészítése is fontos momentumok - a segédlet mindkettőre kitér;

Foresee
Kutatócsoport

- professzionális vagy kortárs programról beszélünk? - a segítő a felnőttet is segíti, „fordít”: nem mentor a kortárs programban, hanem inkább szakember diák segítővel;
- a párok esetleges nézőpont-különbségei – egyben lehetőség is az üzenet megélésére: a gyerek partner, elmondhatja a véleményét;
- manipuláció elkerülése - tapasztalat a DÖK-választásokról;
- a diák megítélése többi diák által – terepismerettel szűrhető veszélyforrás;
- nem terápia – mégis segítheti a kortárs segítőt is;
- felelőségek tisztázása - a felnőtté kettős: a résztvevők lelki biztonsága általában és a segítőjéé a többiek között;
- témák, feladatok pontos felosztása, „szerződéses viszony” a diákkal:
- ahol a diák szabad kezet kap, ott ne írják felül a döntését;
- a film és a páros képzés aránya az előkészítésben - a kettős vezetés módszerét ismertetni fontos;
- párválasztás (ki-kit: szakember a diák segítőt, vagy fordítva is lehet?);
- a vetítések célja: a bemutató körének érzékenyítése, AVR módszerek, lehetőségek ismertetése, első lépésben kedvcsinálás - a vetítők feladatait tisztázni kell itt is: információ terjesztés, hová kell/lehet fordulni;
- ellenőrző lista arról, mi mindent kell előzetesen végiggondolnia annak, aki belevág: a fentiekén túl pl. kliens kapcsolat a segítőpárral – terep és személyfüggő: lehet másik iskolába menni saját diákkal is, vagy másik iskolából hívni diákot a saját iskolába vetíteni;
- a reflektivitást kell erősíteni, a segédlet és a képzés is arra készít fel, mi mindent kell előzetesen átgondolnia a szakembernek;
- szakirodalmat legyen szíves, ajánljon, aki tud.

4. Értékelés

- jól céloz a program, fontos a terep előkészítése;
- a sokféle résztvevő különféle szempontok szerinti érintettségét megélni jó érzés;
- ez egy úttörő törekvés, megtiszteltetés benne részt venni;
- a szociális munkások nyitottak az új eszközökre, örülnek a lehetőségnek;
- sokat segített a kérdések-félelmek megfogalmazása;
- nagyon hasznos a diák résztvevők jelenléte
- a kortárs bevonás előnyeinek összegzése és a túljelentkezés együttes hatására megerősödött az eredeti koncepció: lehetőleg csak párok jöjjenek a képzésre;
- a tapasztalatcsere kiemelte a próbavetítések tapasztalatai visszacsatolásának fontosságát a vetítési segédlet véglegesítéséhez;
- ez a nap is egyfajta megerősítés volt: „a sáv, amin haladunk, ritkán használt ugyan, de azért van rajta forgalom”;

foresee
K u t a t ó c s o p o r t

- a programot befogadni egyszerre kihívás és lehetőség; élni szeretnék vele és terjeszteni;
- a pedagógusok és szociális szakemberek nem eléggé ismerik egymást;
- a sokféle szakember és a diákok együttgondolkodása sokszínű volt, élvezet volt benne részt venni;
- jó lesz végre egy eszköz, és nem egy tréning, aminek az alkalmazása a terepen váratlan akadályokba ütközik;
- jól esik olyan közegben beszélgetni, ahol a szereplők értik egymást;
- izgalmas a programban, hogy sok oldalról meg lehet nézni a kérdést;
- jó, hogy átgondoltan megvannak a program sarokpontjai, mégis még hozzá lehet tenni;
- nagy erősség a diák-felnőtt pár és remek eszköz a film;
- jó lenne bevonni pedagógusokat is;
- jól csinálni jó, energiákat mozgósít;
- csináljuk kicsit, de jó dolgot, ami aztán - mert jó - terjedhet magától tovább;
- a cél a terepre vihetőség, nem akarunk túl komplex eszközt csinálni;
- jó érzés, hogy valami elindult;
- a program főként a szociális segítők munkájára épül - fontos, amit már most is csinálnak/csinálunk;

A terjesztésben felajánlott segítség minden formájáért hálásak vagyunk.

Köszönjük, hogy eljöttek-eljöttetek és velünk gondolkodtak-gondolkodtatok ezen a napon!

A Foresee csapata